

Trendbreuk

De politieke economie van het bezuinigen is in het verleden verkeerd uitgedrukt. In plaats van de groei in de overdrachten en andere consumptieve uitgaven een halt toe te roepen is er in het verleden bezuinigd op broodnodige investeringen in onderwijs, kennis, technologie, infrastructuur en milieu. Dit getuigt van politieke slaptte, want je verliest minder populariteit bij het stemmersvolk en gevestigde belangengroepen wanneer je de aanleg van een spoorweg of de sanering van vervuilde grond enkele jaren opschort dan wanneer je in het moeras van subsidies en overdrachten snoeit. Lubbers en Ruiding blijken niet de krachtpatsers te zijn die men dacht voor ogen te hebben, want de staatsschuld is veel sterker gestegen dan het produktieve kapitaal van de overheid.

De tweede Miljoenennota van Kok wordt in financiële kringen geprezen omdat er eindelijk een serieuze poging wordt gedaan orde op zaken te stellen. Ondanks een drastische verlaging van het groeitempo en heftige discussies met zijn achterban over de WAO-plannen weet Kok de gewenste reductie in het financieringstekort te behalen. Dit bereikt hij enerzijds door de draconische maatregelen van de Tussenbalans en anderzijds door een pakket van maatregelen dat oploopt van f 10 mrd. in 1992 tot f 22 mrd. in 1994. Met name de aanpak van het ziekteverzuim en de sociale zekerheid, de beknotting van de subsidies in de volkshuisvesting en het niet verlagen van de btw-tarieven springen in het oog. Kok gaat wellicht uit van een te optimistische schatting van de stijging van de marktlonen, maar hopelijk gaat hiervan een disciplinerende werking uit naar de vakbonden.

Kok toont zich een betrouwbare schatkistbewaarder. Is er echter nog wel ruimte voor sociaal-democratisch beleid? Kok toont moed door in deze Miljoenennota vier harde keuzes te maken: investeren boven consumeren, participatie boven inkomen, marktconform milieubeleid en tucht van de markt. Hoewel de PvdA-achterban zich dit nog niet schijnt te realiseren, definiëren deze keuzes een trendbreuk met de CDA-VVD-kabinetten.

Het kabinet kiest voor meer investeringen in menselijk kapitaal, kennis, technologie, infrastructuur (denk aan het *Structuurschema verkeer en vervoer*) en milieu, en tegelijkertijd voor minder subsidies aan de midden- en hogere inkomens. Investeringskrijgen weer een kans door elementen van een kapitaaldienst en de gulden financieringsregel in te voeren. Subsidies en overdrachten moeten gedekt worden door belastingen en als men dat niet kan opbrengen moet men snoeien. Voor investeringen met een marktrendement mag de overheid lenen. Dit moet de verjubeling van het netto vermogen van de overheid tegengaan. In het kader van deze nieuwe visie is het beter als het volgende kabinet zich laat vastbinden op een norm voor het netto vermogen in plaats van het financieringstekort van de overheid. Dit vermijdt een pro-cyclisch keurslijf en zou kunnen betekenen dat we in deze periode van

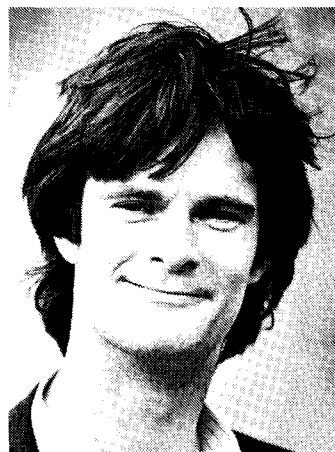
recessie een wat ruimer begrotingsbeleid hadden kunnen voeren.

De bomen groeien (letterlijk en figuurlijk) niet meer tot in de hemel. De sterke stijging van het aantal inactieven ten opzichte van het aantal actieven maakt onze welvaartsstaat onbetaalbaar en gaat uiteindelijk ten koste van toekomstige generaties. Wil men de uitkeringen van de mensen die het echt nodig hebben kunnen handhaven dan moet men het oneigenlijke gebruik van de WAO terugdringen. De verruiming van het begrip passende arbeid, de bonus malus en subsidies voor werkgevers en ingrepen in de duur en hoogte van de WAO door-

breken de tirannie van gevestigde deelbelangen. Kok staat dus duidelijk voor participatie boven inkomen. Men had eigenlijk ook de verzekeringsgeneeskundigen moeten aanpakken en herscholingsprogramma's moeten aankondigen om inhoud te geven aan de verruiming van het begrip passende arbeid. Toch heeft Kok, gegeven de smalle marges van het beleid, er voor sociaal-democraten veel uitgehaald. De ont koppeling is immers gecompenseerd door de hogere inkomens meer belasting te laten betalen. Heffingen op vervuilende activiteiten werden ten tijde van de CDA-VVD-kabinetten geblokkeerd, omdat dit een lastenverzwaring voor burgers en bedrijven zou betekenen. Deze patstelling tussen VROM en EZ is doorbroken door de inkomsten van heffingen te bestemmen voor verlaging van de belasting op arbeid. Dit slaat zonder de koopkracht aan te tasten twee vliegen in één klap: een schoner milieu en (via een lagere wig) hogere werkgelegenheid. Aan het einde van deze eeuw moeten we durven kiezen tussen hogere groei in vervuilende industrietakken en iets lagere groei in schonere industrietakken. Nederland is een dichtbevolkt land en moet zich daarom in de toekomst meer richten op kennisintensieve industrieën en minder op zware industrie en landbouw.

Nederland stikt van kartels en prijsafspraken. De consument en dus veelal de lagere inkomens zijn de pineut, want ze moeten veel te hoge prijzen betalen. Links en de tucht van de markt gaan dus, gek genoeg, goed samen. Het kabinet wil de tucht van de markt meer over Madurodam laten waaien en wil dit bereiken door grotere loondifferentiatie, modernisering van het vestigings- en mededingingsbeleid en vrijere openingsuren van winkels. Hoewel de rol van de overheid nog steeds belangrijk is, kunnen veel taken uitgevoerd worden in de marktsector. Dit komt de efficiëntie en de dienstverlening aan de burger ten goede.

De Miljoenennota straalt een sterk links-liberale visie uit waar Kok mee voor de dag kan komen, zelfs bij zijn eigen achterban. Het is jammer dat die visie door de WAO-perikelen enigszins is verdrongen.

F. van der Ploeg